

3. KONGREGACJA NAUKI WIARY

a. Opracowanie dotyczące zmian wprowadzonych w dokumencie Normae de gravioribus delictis zastrzeżonych dla Kongregacji Nauki Wiary

W nowym tekście dokumentu *Normae de gravioribus delictis*, zmienionym decyzją Ojca Świętego Benedykta XVI z dnia 21 maja 2010 r., wprowadzono poprawki, zarówno w części dotyczącej norm zasadniczych, jak i w części dotyczącej norm procesowych.

Zmiany wprowadzone w tekście normatywnym są następujące:

A) w następstwie udzielenia – za sprawą Ojca Świętego Jana Pawła II – pewnych uprawnień na rzecz Kongregacji Nauki Wiary, potwierdzonych następnie przez jego następcę, Benedykta XVI, dnia 6 maja 2005 r., wprowadzono:

1. przysługujące po uzyskaniu mandatu Ojca Świętego, prawo sądenia kardynałów, patriarchów, legatów Stolicy Apostolskiej, biskupów i innych osób fizycznych, o których mówi kanon 1405 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1061 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich (**art. 1 § 2**);

2. poszerzenie okresu przedawnienia czynów przestępczych do dwudziestu lat, z zastrzeżeniem prawa Kongregacji Nauki Wiary do uchylenia przedawnienia (**art. 7**);

3. władza udzielania pracownikom Trybunału, a także adwokatom i pełnomocnikom, dyspensy od wymogu kapłaństwa oraz doktoratu w dziedzinie prawa kanonicznego (**art. 15**);

4. władza sanowania działania w przypadkach, gdy w Trybunale niższej instancji naruszono jedynie prawo proceduralne, z zapewnieniem prawa do obrony (**art. 18**);

5. władza dyspensowania od drogi procesu sądowego, to znaczy upoważnienie do postępowania drogą dekretu pozasądowego (*per decretum extra iudicium*). W takich przypadkach Kongregacja Nauki Wiary, po dokładnym przebadaniu faktów, podejmuje decyzję, w każdym przypadku indywidualnie, *ex officio* lub na wniosek Ordynariusza lub Hierarchy, czy zezwolić na proces pozasądowy (w każdym z tych przypadków wymierzenie dożywotniej kary ekspiacyjnej wymaga nakazu Kongregacji Nauki Wiary) (**art. 21 § 2 nr 1**);

6. prawo przedkładania bezpośrednio Ojcu Świętemu przypadków dotyczących wydalenia ze stanu duchownego (*dimissio e statu clericali*) lub wydalenia ze stanu duchownego z dyspensą od celibatu (*depositio, una cum dispensatione a lege caelibatus*). Aby prowadzić postępowanie w ten sposób, obok ogromnego ciężaru danego przypadku oczywiste musi być popełnienie tego przestępstwa i zagwarantowanie prawa oskarżonego do obrony. (**art. 21 § 2 nr 2**);

7. możliwość skierowania apelacji do instancji wyższej, jaką jest Sesja Zwyczajna Kongregacji Nauki Wiary, w przypadku odwołania od decyzji administracyjnych – dotyczących przestępstw zastrzeżonych – wydanych lub zatwierdzonych przez Kongregację Nauki Wiary (**art. 27**).

B) Ponadto w tekście wprowadzono inne zmiany, w szczególności:

8. wprowadzono przestępstwa przeciw wierze (*delicta contra fidem*), takie jak herezja, apostazja i schizma, w odniesieniu do których, w szczególności, do kompetencji Ordynariusza, *ad normam iuris*, włączono prawo do postępowania sądowego lub pozasądowego (*extra iudicium*) w pierwszej instancji, z zastrzeżeniem prawa do wniesienia apelacji do Kongregacji Nauki Wiary (**art. 1 § 1 oraz art. 2**);

9. w odniesieniu do przestępstw przeciw Eucharystii, okoliczności usiłowania sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej (*attentatio liturgicae eucharistici Sacrificii actionis*), o których mowa w kanonie 1378 § 2 nr 1 KPK, oraz symulowania udzielania sakramentu, o którym mowa w kanonie 1379 KPK oraz w kanonie 1443 KKKW, nie są już ujęte łącznie w tym samym ustępie, lecz traktowane oddzielnie (**art. 3 § 1 nr 2 i 3**);

10. w odniesieniu do przestępstw przeciw Eucharystii, wyeliminowano, względem tekstu wcześniej obowiązującego, dwa sformułowania, to jest: “*alterius materiae sine altera*” i “*aut etiam utriusque extra eucharisticam celebrationem*”, które zostały zastąpione odpowiednio sformułowaniami “*unius materiae vel utriusque*” i “*aut extra eam*” (**art. 3 § 2**);

11. w odniesieniu do przestępstw przeciw Sakramentowi Pokuty, wprowadzono okoliczności przestępstwa, o których mówi kanon 1378 § 2 nr 2 KPK (usiłowanie udzielenia absolucji sakramentalnej, bez możliwości jej ważnego udzielenia, lub słuchanie sakramentalnej spowiedzi) oraz kanony 1379 KPK i 1443 KKKW (symulowanie absolucji sakramentalnej) (**art. 4 § 1 nr 2 i 3**);

12. wprowadzono okoliczności bezpośredniego zerwania tajemnicy sakramentalnej (**art. 4 § 1 nr 5**) oraz złośliwego nagrywania oraz upowszechniania treści spowiedzi sakramentalnej (zgodnie z dekretem Kongregacji Nauki Wiary z dnia 23 września 1988 r.) (**art. 4 § 2**);

13. wprowadzono przestępstwa karne polegające na usiłowaniu udzielenia święceń kapłańskich kobiecie, zgodnie z postanowieniem dekretu Kongregacji Nauki Wiary z dnia 19 grudnia 2007 r. (**art. 5**);

14. w przypadku przestępstw przeciw moralności (*delicta contra mores*) uznano za nieletnią osobę pełnoletnią, mającą habitualne upośledzenie używania rozumu, zgodnie z **art. 6 § 1 nr 1**;

15. włączono ponadto przestępstwa polegające na nabywaniu, posiadaniu i upowszechnianiu, *a clerico turpe patrata*, bez względu na sposób i środek rozpowszechniania, obrazów pornograficznych, przedstawiających nieletnich poniżej 14. roku życia (**art. 6 § 1 nr 2**);

16. wyjaśniono, że Kongregacja Nauki Wiary może – chociaż nie musi – spełniać *munera processui praeliminaria* (**art. 17**);

17. wprowadzono możliwość przyjęcia środków zapobiegawczych, o których mówi kanon 1722 KPK oraz kanon 1473 KKKW, także na etapie śledztwa wstępnego (**art. 19**).

CZĘŚĆ PIERWSZA
NORMY ZASADNICZE

Art. 1

§ 1. Kongregacja Nauki Wiary, zgodnie z art. 52 Konstytucji Apostolskiej *Pastor bonus*, sędzi przestępstwa przeciw wierze oraz poważne przestępstwa przeciw moralności lub przestępstwa popełnione podczas sprawowania sakramentów oraz, jeżeli to konieczne, przystępuje do ogłoszenia lub nałożenia sankcji kanonicznych zgodnie z prawem zarówno powszechnym, jak i szczegółowym, z zastrzeżeniem kompetencji Penitencjarii Apostolskiej oraz respektując *Agendi ratio in doctrinarum examine*.

§ 2. W przestępstwach, o których mowa w § 1, z nakazu Ojca Świętego, Kongregacja Nauki Wiary ma prawo sądenia kardynałów, patriarchów, legatów Stolicy Apostolskiej, biskupów, a także innych osób fizycznych, o których mówi kanon 1405 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1061 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

§ 3. Kongregacja Nauki Wiary sędzi przestępstwa zastrzeżone, o których mowa w § 1 powyżej, zgodnie z kolejnymi artykułami.

Art. 2

§ 1. Do przestępstw przeciw wierze, o których mowa w art. 1, należy herezja, apostazja i schizma, w rozumieniu kanonów 751 i 1364 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanonów 1436 i 1437 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

§ 2. W przypadkach określonych w § 1, w myśl prawa, do obowiązków Ordynariusza lub Hierarchy należy zniesienie ekskomuniki wiążącej mocą samego prawa (*latae sententiae*) i przeprowadzenie procesu sądowego w pierwszej instancji lub wydanie dekretu pozasądowego, z uwzględnieniem prawa apelacji lub odwołania do Kongregacji Nauki Wiary.

Art. 3

§ 1. Najcięższe przestępstwa przeciw świętości Najświętszej Ofiary i przeciw Sakramentowi Eucharystii zastrzeżone do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary są następujące:

1° zabieranie lub przechowywanie w celach świętokradczych, lub profanacja postaci konsekrowanych, o których mówi kanon 1367 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1442 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich;

2° usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej, o którym mówi kanon 1378 § 2 nr 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego;

3° symulowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej, o którym mowa w kanonie 1379 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz w kanonie 1443 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich;

4° koncelebra Ofiary eucharystycznej zabroniona na mocy kanonu 908 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz na mocy kanonu 702 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, o której mowa w kanonie 1365 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz w

kanonie 1440 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, z duchownymi wspólnot kościelnych nie posiadających sukcesji apostołskiej i nie uznających godności sakramentalnej święceń kapłańskich.

§ 2. Do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary zastrzeżono przestępstwo polegające na konsekrowaniu, w celu świętokradczym, jednej tylko lub obu postaci, podczas Eucharystii lub bez sprawowania Ofiary eucharystycznej. Ktokolwiek popełnia wyżej opisany czyn, podlega karze stosownej do ciężaru przestępstwa, z możliwością dymisji lub wydalenia ze stanu duchownego.

Art. 4

§ 1. Najcięższe przestępstwa przeciw Sakramentowi Pokuty zastrzeżone do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary są następujące:

1° absolucja udzielona współnikowi w grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, o której mówi kanon 1378 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1457 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich;

2° usiłowanie udzielenia absolucji lub zabronione słuchanie spowiedzi, o którym mówi kanon 1378 § 2, 2° Kodeksu Prawa Kanonicznego;

3° symulowanie absolucji sakramentalnej, o którym mówi kanon 1379 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1443 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich;

4° nakłanianie do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu w akcie, z okazji lub pod pretekstem spowiedzi, o którym mówi kanon 1387 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1458 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, jeżeli nakłanianie dotyczy popełnienia grzechu ze spowiednikiem;

5° bezpośrednio lub pośrednio zerwanie tajemnicy sakramentalnej, o którym mówi kanon 1388 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1456 § 1 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

§ 2. Z zastrzeżeniem przepisu w § 1 nr 5, Kongregacja Nauki Wiary sądzi także bardzo ciężkie przestępstwa polegające na złośliwej rejestracji, bez względu na środki techniczne, za pomocą których została dokonana, lub na upowszechnianiu za pomocą środków komunikacji społecznej, treści – prawdziwych czy fałszywych – przekazanych przez spowiednika czy penitenta podczas spowiedzi sakramentalnej. Ktokolwiek popełnia wyżej opisany czyn, podlega karze stosownej do ciężaru przestępstwa, z możliwością dymisji lub wydalenia ze stanu duchownego, w przypadku osoby duchownej.

Art. 5

Do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary należy przestępstwo szczególnie poważne polegające na usiłowaniu udzielenia święceń kapłańskich kobiecie:

1° z zastrzeżeniem postanowienia przepisu kanonu 1378 Kodeksu Prawa Kanonicznego, zarówno osoba, która usiłuje udzielić święceń kapłańskich, jak i kobieta, która usiłuje je przyjąć, naraża się na karę ekskomuniki z mocy samego prawa (*latae sententiae*), zastrzeżonej Stolicy Apostolskiej;

2° jeżeli osoba, która usiłuje udzielić święceń kapłańskich lub kobieta, która usiłu-

je je przyjąć, jest chrześcijaninem podlegającym Kodeksowi Kanonów Kościołów Wschodnich, z zastrzeżeniem przepisu kanonu 1443 tegoż Kodeksu, podlega karze ekskomunikacji większej, której zdjęcie jest także zastrzeżone do kompetencji Stolicy Apostolskiej;

3° jeżeli sprawca czynu jest duchownym, może on zostać ukarany dymisją lub wydaleniem ze stanu duchownego.

Art. 6

§ 1. Przesłępstwa szczególnie poważne przeciw moralności zastrzeżone do osądu przez Kongregację Nauki Wiary są następujące:

1° przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu popełnione przez duchownego z osobą nieletnią poniżej 18. roku życia; w tym przypadku osoba mająca habitualnie upośledzenie używania rozumu jest zrównana z osobą nieletnią;

2° nabywanie lub przechowywanie lub upowszechnianie, w celach satysfakcji seksualnej, obrazów pornograficznych przedstawiających nieletnich poniżej 14. roku życia, przez duchownego, bez względu na sposób i narzędzia ww. nabywania lub przechowywania lub upowszechniania.

§ 2. Duchowny, który popełnia przestępstwa, o których mowa w § 1, podlega karze stosownej do ciężaru przestępstwa, w tym karze dymisji lub wydalenia ze stanu duchownego.

Art. 7

§ 1. Z zastrzeżeniem prawa Kongregacji Nauki Wiary do uchylenia przedawnienia w indywidualnych przypadkach, działanie przestępcze w przypadku przestępstw zastrzeżonych do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary ulega przedawnieniu po upływie dwudziestu lat.

§ 2. Okres przedawnienia rozpoczyna bieg zgodnie z przepisem kanonu 1362 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanonu 1152 § 3 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich. Jednak w przypadku przestępstwa, o którym mówi art. 6 § 1 nr 1, okres przedawnienia rozpoczyna bieg od dnia, w którym nieletni ukończył 18. rok życia.

CZEŚĆ DRUGA

NORMY PROCEDURALNE

TYTUŁ I

Skład i kompetencje Trybunału

Art. 8

§ 1. Kongregacja Nauki Wiary jest Najwyższym Trybunałem Apostolskim dla Kościoła Łacińskiego, a także dla Katolickich Kościołów Wschodnich, powołanym do sądzienia przestępstw określonych w artykułach powyżej.

§ 2. Do kompetencji wyżej powołanego Najwyższego Trybunału należą także inne przestępstwa, w których oskarżycielem jest rzecznik sprawiedliwości, z racji na po-

wiązania z samą osobą przestępcy, jak i współdziałania w przestępstwie.

§ 3. Wyroki wyżej powołanego Najwyższego Trybunału, wydane w zakresie kompetencji Trybunału, nie podlegają zatwierdzeniu przez Ojca Świętego.

Art. 9

§ 1. Sędziami Najwyższego Trybunału są, z mocy samego prawa, Członkowie Kongregacji Nauki Wiary.

§ 2. Kolegium Członków przewodniczy – jako pierwszy wśród równych – Prefekt Kongregacji lub, w przypadku wakatu lub przeszkód w sprawowaniu tego urzędu przez Prefekta, urząd ten sprawuje Sekretarz Kongregacji.

§ 3. Do kompetencji Prefekta Kongregacji należy mianowanie innych sędziów stałych lub delegowanych.

Art. 10

Na sędziego może zostać powołany dojrzały wiekiem kapłan, posiadający doktorat z prawa kanonicznego, o nienagannej moralności, szczególnie wyróżniający się roztropnością i doświadczeniem prawnym, nawet jeżeli w tym samym czasie sprawuje on urząd sędziego lub konsultora w innej Dykasterii Kurii Rzymskiej.

Art. 11

W celu wniesienia i podtrzymania oskarżenia ustanowiono urząd rzecznika sprawiedliwości, na który powołuje się kapłana, posiadającego doktorat w dziedzinie prawa kanonicznego, o nienagannej moralności, szczególnie wyróżniającego się roztropnością i doświadczeniem prawnym, który sprawuje swój urząd we wszystkich instancjach postępowania sądowego.

Art. 12

Na urząd notariusza i kanclerza powoływani są kapłani, będący zarówno członkami Kongregacji, jak i spoza Kongregacji.

Art. 13

Obowiązki adwokata i pełnomocnika sprawuje kapłan, posiadający doktorat w dziedzinie prawa kanonicznego, zatwierdzony przez Przewodniczące Kolegium.

Art. 14

W innych Trybunałach, w sprawach, o których mówią niniejsze przepisy, urząd sędziego, rzecznika sprawiedliwości, notariusza i obrońcy mogą sprawować wyłącznie kapłani.

Art. 15

Z zastrzeżeniem przepisu kanonu 1421 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanonu 1087 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, Kongregacja Nauki Wiary może udzielać dyspensy od wymogu kapłaństwa, a także od wymogu doktoratu w dziedzinie prawa kanonicznego.

Art. 16

W przypadku, gdy Ordynariusz lub Hierarcha poweźmie wiadomość, co najmniej

prawdopodobną, o szczególnie poważnym przestępstwie, po wcześniejszym przeprowadzeniu dochodzenia, powiadomi o tym Kongregację Doktryny Wiary, która – jeżeli sama nie przejmie sprawy z uwagi na szczególne okoliczności – poleci Ordynariuszowi lub Hierarsze wszcząć postępowanie, z zapewnieniem jednakże, jeżeli to konieczne, prawa do apelacji od wyroku pierwszej instancji wyłącznie do Najwyższego Trybunału Kongregacji.

Art. 17

Jeżeli sprawa zostanie przekazana bezpośrednio do Kongregacji, bez przeprowadzania wcześniejszego dochodzenia, preliminaria procesu, które z mocy prawa należą do kompetencji Ordynariusza lub Hierarchy, mogą zostać wypełnione przez Kongregację.

Art. 18

Kongregacja Doktryny Wiary, w sprawach do niej zgodnie z prawem wniesionych, może sanować działania w tych przypadkach, gdy w trybunale niższej instancji, działającym z polecenia Kongregacji lub w myśl art. 16, naruszono jedynie prawo proceduralne, zapewniając jednak zawsze prawo do obrony.

Art. 19

Prawem nakładania postanowień kanonu 1722 Kodeksu Prawa Kanonicznego lub kanonu 1473 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich – oprócz Ordynariusza lub Hierarchy, który ma prawo nakładania [tych postanowień] od początku dochodzenia wstępnego – dysponuje także Sędzia Przewodniczący, który wykonuje to prawo na wniosek Rzecznika sprawiedliwości i na takich samych warunkach, określonych w wyżej wymienionych kanonach.

Art. 20

Najwyższy Trybunał Kongregacji Doktryny Wiary sędzi w drugiej instancji:

- 1° sprawy osądzone w pierwszej instancji przez trybunały niższe;
- 2° sprawy rozstrzygnięte w pierwszej instancji przez Najwyższy Trybunał Apostolski.

Tytuł II

Sądownictwo

Art. 21

1. Poważne przestępstwa zastrzeżone do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary podlegają dochodzeniu w procesie sądowym.

§ 2. Jednakże, Kongregacja Nauki Wiary może:

1° w indywidualnych przypadkach, z urzędu lub na wniosek Ordynariusza lub Hierarchy, zdecydować o postępowaniu drogą dekretu pozasądowego, o którym mówi kanon 1720 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanon 1486 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich; jednakże, przy założeniu, że dożywotnie kary ekspiacyjne mogą być nakładane wyłącznie z polecenia Kongregacji Nauki Wiary;

2° przekazać bezpośrednio do decyzji Ojca Świętego sprawy dotyczące dymisji lub wydalenia ze stanu duchownego, wraz z dyspensą od prawa celibatu, w szczegól-

nie poważnych przypadkach, gdy fakt popełnienia przestępstwa nie ulega wątpliwości, po zapewnieniu sprawcy możliwości obrony.

Art. 22

W celu osądzenia sprawy Prefekt powołuje skład złożony z trzech lub pięciu sędziów.

Art. 23

Jeżeli, w instancji odwoławczej, rzecznik sprawiedliwości wniesie istotnie inne oskarżenie, Najwyższy Trybunał może je dopuścić i osądzić, tak jakby było to w pierwszej instancji.

Art. 24

§ 1. W sprawach dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 4 § 1, Trybunał nie może podać do wiadomości imienia i nazwiska osoby zawiadamiającej o popełnieniu przestępstwa, ani oskarżonemu, ani nawet jego obrońcy, jeżeli osoba zawiadamiająca o popełnieniu przestępstwa nie dała na to wyraźnej zgody.

§ 2. Trybunał zobowiązany jest ocenić ze szczególną uwagą wiarygodność osoby zawiadamiającej o popełnieniu przestępstwa.

§ 3. Jednakże należy bezwzględnie zapobiec niebezpieczeństwu zerwania tajemnicy sakramentalnej.

Art. 25

W razie wystąpienia kwestii ubocznej, Kolegium rozstrzygnie ją w trybie dekretu, bez jakiegokolwiek zwłoki.

Art. 26

§ 1. Z zastrzeżeniem prawa do apelacji w Najwyższym Trybunale, po zakończeniu sprawy, wszystkie akta sprawy zostaną – z urzędu – niezwłocznie przekazane do Kongregacji Nauki Wiary.

§ 2. Prawo do zaskarżenia wyroku, przysługujące Rzecznikowi sprawiedliwości Kongregacji, rozpoczyna bieg z dniem, w którym wyrok w pierwszej instancji zostanie przedstawiony temu samemu Rzecznikowi.

Art. 27

W przypadkach przestępstw zastrzeżonych przysługuje prawo odwołania przeciw konkretnym aktom administracyjnym wydanym lub zatwierdzonym przez Kongregację Nauki Wiary, pod warunkiem wniesienia jej w terminie zawitym sześćdziesięciu dni do Zwyczajnej Sesji tejże Kongregacji (*Feria IV*), która osądza przedmiot i zasadność odwołania, po wyeliminowaniu innych odwołań, o których mowa w art. 123 Konstytucji Apostolskiej *Pastor bonus*.

Art. 28

Wyrok staje się prawomocny, jeżeli:

1° został wydany w drugiej instancji;

2° w ciągu jednego miesiąca nie wniesiono apelacji od wyroku;

3° w instancji odwoławczej wniosek uległ przedawnieniu lub odstąpiono od wniosku;
4° wydano wyrok w myśl art. 20.

Art. 29

§ 1. Koszty postępowania sądowego płatne są zgodnie z postanowieniem wyroku.

§ 2. Jeżeli sprawca nie jest w stanie pokryć kosztów postępowania, pokrywa je Ordynariusz lub Hierarcha w sprawie.

Art. 30

§ 1. Sprawy tej natury podlegają tajemnicy papieskiej.

§ 2. Ktokolwiek narusza tajemnicę lub – umyślnie lub przez poważne zaniedbanie – wyrządza inną szkodę oskarżonemu lub świadkom, na wniosek strony pokrzywdzonej, albo także z urzędu podlega karze stosownej do ciężaru czynu, wymierzonej przez *turnus* wyższy.

Art. 31

W tych sprawach, obok niniejszych norm, obowiązujących wszystkie Trybunały Kościoła Łacińskiego i Trybunały Katolickich Kościołów Wschodnich, mają zastosowanie także kanony dotyczące przestępstw i kar oraz postępowania karnego, zawarte w Kodeksach obu tych Kościołów.

NORMY MOTU PROPRIO „SACRAMENTORUM SANCTITATIS TUTELA” (2001) RYS HISTORYCZNY

Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez Papieża Benedykta XV w 1917 r. zakładał istnienie pewnych czynów zabronionych kanonicznie lub ”przestępstw” zastrzeżonych wyłącznie do kompetencji Kongregacji Świętego Oficjum, która – jako sąd – kierowała się własnym prawem (por. kanon 1555 KPK 1917).

Niewiele lat po ogłoszeniu Kodeksu z 1917 r., Święte Oficjum wydało Instrukcję *Crimen sollicitationis* (1922), zawierającą szczegółowe polecenia dla poszczególnych diecezji oraz trybunałów, dotyczące procedur, które należało zastosować w przypadku przestępstwa kanonicznego polegającego na *nakłanianiu*. To szczególnie poważne przestępstwo odnosi się do naruszenia świętości i godności Sakramentu Pokuty przez księży katolickich, nakłaniających penitenta do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu, ze spowiednikiem lub osobą trzecią. Celem przepisów z 1922 r. była aktualizacja – w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego – wskazań Konstytucji Apostolskiej *Sacramentorum Poenitentiae*, ogłoszonej przez Papieża Benedykta XIV w 1741 r. Należało rozważyć różne elementy, podkreślające specyficzny charakter okoliczności towarzyszących (mających konsekwencje mniej istotne z punktu widzenia cywilnego prawa karnego), to jest: szacunek dla godności sakramentu, nienaruszalność tajemnicy sakramentalnej, godność penitenta, a także fakt, że w wielu przypadkach oskarżony ksiądz nie mógł zostać przesłuchany na okoliczność zaistniałych zdarzeń bez narażania na niebezpieczeństwo tajemnicy sakramentalnej. U podstaw tej specjalnej procedury leżała zatem niebezpośrednia metoda osiągnięcia moralnej pewności,

koniecznej do podjęcia ostatecznej decyzji w danej sprawie. Owa niebezpośrednia metoda włączała badanie wiarygodności osoby oskarżającej księdza oraz badanie życia i postępowania oskarżanego księdza. Wyżej opisane oskarżenie uważane było za jedno z najpoważniejszych oskarżeń wysuwanych przeciwko księżom katolickim. Dlatego też procedura zapewniała, aby ksiądz, który mógł paść ofiarą fałszywego lub oszczerczego oskarżenia, chroniony był przed infamią, dopóki nie zostanie udowodniona jego wina. Powyższe gwarantowała ścisła tajemnica procedury, mająca chronić wszystkie zaangażowane osoby przed niepożądanym rozgłosem, do momentu podjęcia ostatecznej decyzji przez trybunał kościelny.

Instrukcja z 1922 r. zawierała krótką część poświęconą innemu przestępstwu kanonicznemu, *crimen pessimum*, to jest homoseksualnym zachowaniom duchownych. W części tej stwierdzono, że procedury specjalne, stosowane w przypadkach nakłaniania, będą miały zastosowanie także w przypadku zachowań homoseksualnych, z uwzględnieniem koniecznych modyfikacji, powodowanych charakterem danego przypadku. Przepisy dotyczące *crimen pessimum* objęły także ohydny zbrodnie wykorzystywania seksualnego dzieci w wieku przed dojrzewaniem oraz zoofilii.

Instrukcja *Crimen sollicitationis* nigdy nie miała stanowić pełnej polityki Kościoła katolickiego w sprawie niewłaściwych zachowań seksualnych duchowieństwa, a tylko wprowadzać procedurę pozwalającą na reagowanie na tę ze wszech miar wyjątkową i szczególnie delikatną sytuację, jaką jest spowiedź, podczas której zupełnie otwarciu intymności duszy ze strony penitenta odpowiada, na mocy prawa Boskiego, obowiązek bezwzględnej dyskrecji ze strony księdza. Stopniowo i przez analogię została ona poszerzona o niektóre przypadki niemoralnego postępowania księży. Koncepcja koniecznego pełnego uregulowania zachowań w sferze seksualnej osób odpowiedzialnych za edukację jest dość nowa. Poważnym anachronizmem jest zatem ocena – prowadzona z tej perspektywy – kanonicznych tekstów normatywnych pochodzących w znakomitej części z ubiegłego wieku.

Instrukcja z 1922 r. została przesłana biskupom, którzy musieli zmierzyć się ze szczególnymi przypadkami nakłaniania, homoseksualnej orientacji duchownych, wykorzystywania seksualnego dzieci i zoofilii. W 1962 r. papież Jan XXIII zezwolił na ponowne wydanie Instrukcji z 1922 r. z krótkim uzupełnieniem dotyczącym procedur administracyjnych w przypadkach dotyczących duchownych zakonnych. Egzemplarze dodrukowane w 1962 r. miały zostać rozpowszechnione wśród biskupów zgromadzonych na Soborze Watykańskim II (1962-1965). Niektóre z nich przekazano biskupom, którzy w międzyczasie musieli zmierzyć się z przypadkami zastrzeżonymi do kompetencji Świętego Oficjum. Jednakże większa część egzemplarzy nigdy nie została rozpowszechniona. Wśród zmian zaproponowanych przez Sobór Watykański II postulowano także reformę Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. oraz Kurii Rzymskiej. W okresie od 1965 do 1983 r. (rok wydania nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego Kościoła Łacińskiego) uwidoczniły się różne tendencje badaczy prawa kanonicznego dotyczące celów kanonicznego prawa karnego i konieczności zdecentralizowanego podejścia do poszczególnych przypadków, nadającego większe znaczenie władzy i rozeznaniu biskupów lokalnych. W odniesieniu do niewłaściwych zachowań udzielono pierwszeństwa „podejściu pastoralnemu”. Procesy kanoniczne zostały przez niektórych uznane za anachroniczne. Często przeważał „model terapeu-

tyczny” w traktowaniu poszczególnych przypadków niewłaściwego zachowania duchownych. Oczekiwano, że biskupi będą raczej „uzdrawiać” niż „karać”. Zbyt optymistyczne oczekiwania wobec korzyści płynących z terapii psychologicznej determinowały wiele decyzji dotyczących personelu diecezji i instytutów zakonnych, nie rzadko nie uwzględniając należycie możliwości recydywy.

Przypadki dotyczące godności Sakramentu Pokuty natomiast pozostały po Soborze w kompetencjach Kongregacji Nauki Wiary (dawniej Świętego Oficjum; nazwę zmieniono w 1965 r.), a Instrukcja *Crimen sollicitationis* była nadal używana w takich przypadkach do czasu nowych przepisów ustalonych przez *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* z 2001 r.

Po Soborze Watykańskim II Kongregacji Nauki Wiary przedłożono nieliczne tylko przypadki dotyczące niewłaściwych zachowań seksualnych duchowieństwa wobec nieletnich. Niektóre z nich związane były z nadużyciem Sakramentu Pokuty. Inne przypadki mogły zostać przedstawione wśród wniosków o dyspensę od obowiązku święceń kapłańskich i celibatu (praktyka określana czasem mianem „przeniesienia do stanu świeckiego”), które były rozpatrywane przez Kongregację Nauki Wiary aż do roku 1989 (w latach 1989 – 2005 prawo udzielania takiej dyspensy włączone zostało do kompetencji Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Od roku 2005 do chwili obecnej przypadki te rozpatruje Kongregacja ds. Duchowieństwa).

Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w 1983 r. odnowił dyscyplinę w kwestiach, o których mówi kanon 1395, § 2: „Duchowny, który w inny sposób wykroczył przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, jeśli jest to połączone z użyciem przymusu lub gróźb, albo publicznie lub z osobą małoletnią poniżej lat szesnastu, powinien być ukarany sprawiedliwymi karami, nie wyłączając w razie potrzeby wydalenia ze stanu duchownego”. Zgodnie z Kodeksem Prawa Kanonicznego 1983 procesy odbywają się w diecezjach. Apelacje od wyroków sądowych można wnosić do Roty Rzymskiej, a odwołania administracyjne przeciw dekretem karnym do Kongregacji ds. Duchowieństwa.

W 1994 r. Stolica Apostolska udzieliła indultu biskupom Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej: wiek, do którego można uznać przestępstwo kanoniczne wykorzystania seksualnego nieletniego, podniesiono do 18 lat. Ponadto, okres przedawnienia został wydłużony do 10 lat liczonych od daty ukończenia 18. roku życia przez ofiarę. Wyraźnie nakazano biskupom, aby prowadzili procesy kanoniczne w diecezjach. Apelacje zastrzeżono do kompetencji Roty Rzymskiej, a odwołania administracyjne – do Kongregacji ds. Duchowieństwa. W tym okresie (1994-2001) nie odwoływano się do dawnych kompetencji Świętego Oficjum w takich przypadkach.

Indult wydany dla Stanów Zjednoczonych w 1994 r., w 1996 r. objął także Irlandię. W międzyczasie, kwestia procedur specjalnych w przypadkach wykorzystania seksualnego była omawiana w Kurii Rzymskiej. Ostatecznie papież Jan Paweł II zdecydował o włączeniu wykorzystywania seksualnego nieletnich poniżej 18. roku życia, popełnionego przez osobę duchowną, do nowego wykazu przestępstw kanonicznych zastrzeżonych do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary. Okres przedawnienia dla tych przypadków został ustalony na 10 lat od daty ukończenia przez ofiarę 18. roku życia. Nowe prawo, *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, zostało

promulgowane dnia 30 kwietnia 2001 r. List podpisany przez kardynała Josepha Ratzingera i arcybiskupa Tarcisio Bertone, sprawujących urząd, odpowiednio, Prefekta i Sekretarza Kongregacji Nauki Wiary, został przesłany do wszystkich biskupów katolickich dnia 18 maja 2001 r. W liście poinformowano biskupów o nowym prawie i nowych procedurach zastępujących Instrukcję *Crimen Sollicitationis*.

Wskazano w nim przede wszystkim najpoważniejsze przestępstwa, zarówno przeciw moralności, jak i w dziedzinie sprawowania sakramentów, zastrzeżone do kompetencji Kongregacji; wskazano ponadto specjalne przepisy proceduralne, których należy przestrzegać w przypadkach dotyczących poważnych przestępstw, w tym przepisy dotyczące określania sankcji kanonicznych i ich nakładania.

Delicta graviora zastrzeżone do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary uporządkowano w następujący sposób:

przestępstwa przeciw świętości Najświętszego Sakramentu i Ofierze Eucharystycznej:

1° wynoszenie lub przechowywanie w celach świętokradczych, lub profanacja konsekrowanych Postaci (kanon 1367 KPK oraz kanon 1442 KKKW);

2° usiłowanie sprawowania czynności liturgicznej Ofiary Eucharystycznej lub jej symulowanie (kanon 1378 § 2 nr 1 KPK i kanon 1379 KPK oraz 1443 KKKW);

3° zabroniona koncelebra Ofiary Eucharystycznej z duchownymi wspólnot kościelnych, którzy nie posiadają sukcesji apostołskiej ani nie uznają godności sakramentalnej święceń kapłańskich (kanony 908 i 1365 KPK; kanony 702 i 1440 KKKW);

4° konsekracja w celach świętokradczych jednej tylko Postaci podczas sprawowania Ofiary Eucharystycznej, lub obu postaci bez sprawowania Ofiary Eucharystycznej (por. kanon 927 KPK);

przestępstwa przeciw świętości Sakramentu Pokuty:

1° rozgrzeszenie współnika w grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu (kanon 1378 § 1 KPK i kanon 1457 KKKW);

2° nakłanianie, podczas, przy okazji lub pod pretekstem spowiedzi, do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, jeżeli ma ono na celu popełnienie grzechu przeciw szóstemu przykazaniu ze spowiednikiem (kanon 1387 KPK i 1458 KKKW);

3° bezpośrednie zerwanie tajemnicy sakramentalnej (kanon 1388 § 1 i 1456 KKKW);

przestępstwa przeciw moralności:

1° przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu popełnione przez duchownego z nieletnim poniżej 18. roku życia (por. kanon 1395 § 2 KPK).

Normy postępowania w powyższych przypadkach ujęto w następujący sposób:

- jeżeli Ordynariusz lub Hierarcha poweźmie wiadomość, co najmniej prawdopodobną, o popełnieniu przestępstwa zastrzeżonego, po przeprowadzeniu dochodzenia

wstępnego, powiadomi o powyższym Kongregację Nauki Wiary, która (z wyjątkiem możliwości – w szczególnych okolicznościach – przejęcia przez nią danej sprawy) wskaże Ordynariuszowi lub Hierarsze sposób postępowania, z zastrzeżeniem prawa do odwołania od wyroku pierwszej instancji przed Najwyższym Trybunałem Kongregacji;

- czyn kryminalny, w przypadkach przestępstw zastrzeżonych do kompetencji Kongregacji Nauki Wiary, ulega przedawnieniu po upływie 10 lat. Ponadto przewiduje się, że okres przedawnienia rozpoczyna bieg zgodnie z kanonem 1362 § 2 KPK i 1152 § 3 KKKW, z jedynym wyjątkiem przestępstwa *contra sextum cum minore*, w którym to przypadku usankcjonowano, że okres przedawnienia rozpoczyna bieg od dnia, w którym nieletni ukończy 18. rok życia;

- w Trybunałach ustanowionych przy Ordynariuszach i Hierarchach, w zależności od przypadku, urząd sędziego, rzecznika sprawiedliwości, notariusza lub obrońcy mogą w sposób ważny sprawować wyłącznie księży oraz że, gdy sprawa w Trybunale zostanie w jakikolwiek sposób zakończona, wszystkie akta sprawy zostaną niezwłocznie przekazane *ex officio* Kongregacji Nauki Wiary.

Postanowiono ponadto, że wszystkie Trybunały Kościoła Łacińskiego i Katolickich Kościołów Wschodnich zobowiązane są do przestrzegania kanonów dotyczących przestępstw i kar oraz procesu karnego, czyli, odpowiednio, Kodeksu Prawa Kanonicznego i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, łącznie z normami szczegółowymi, wydanymi przez Kongregację Nauki Wiary.

W okresie dziewięciu lat od ogłoszenia *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, Kongregacja Nauki Wiary, w zamiarze udoskonalenia stosowania prawa, uznała za konieczne wprowadzenie niektórych zmian do niniejszych przepisów, bez zmiany tekstu w jego całości, a tylko w niektórych jego częściach.

Po uważnym i dokładnym przestudiowaniu zaproponowanych zmian, członkowie Kongregacji Nauki Wiary przedłożyli Ojcu Świętemu wyniki postanowień, które Ojciec Święty decyzją z dnia 21 maja 2010 r. zatwierdził, zarządzając ich promulgację.

Obecnie obowiązujący tekst norm dotyczących *delicta graviora* jest tekstem zatwierdzonym przez Ojca Świętego Benedykta XVI dnia 21 maja 2010 r.

(Tekst tłumaczenia dokumentu na język polski dostarczony przez Sekretariat KEP)